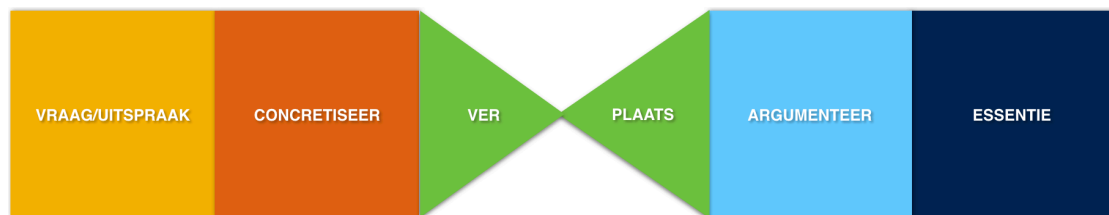

VERSLAG VAN EEN SOCRATISCH GROEPSPREK

Tot hoever gaat mijn verantwoordelijkheid voor het welzijn van mijn moeder?

Hieronder tref je een beschrijving van een socratisch gesprek van ca. 1 1/2 uur, in 5 stappen. Voor de volledigheid eerst nog even de structuur en de regels waaraan een socratisch gesprek moet voldoen:

STRUCTUUR:

REGELS

(dit zijn tevens een aantal van de belangrijke socratische vaardigheden)

- Stel je oordeel uit
- Luister nauwkeurig
- Wees concreet/ vraag naar de feiten
- Denk zelf, verlaat je niet op kennis of autoriteit van anderen
- Verdraag het niet-weten
- Stel je empathie uit
- Gebruik in je vraag de woorden van de ander

VOORBEELD CASUS

“Tot hoever gaat mijn verantwoordelijkheid voor het welzijn van mijn moeder?”

1.DE VRAAG

De achtergrond van deze vraag is de veranderende relatie met je ouders in de loop van je leven. Als ouders ouder worden, worden ze in sommige opzichten afhankelijk van je. Maar maakt dat je dan ook verantwoordelijk voor hun welzijn? En in hoeverre?

2.CONCRETISEREN

Keuze van het voorbeeld

Uit de voorbeelden van de aanwezigen wordt dat van Jonathan gekozen. Zijn casus is als volgt:

Jonathan's moeder is 86 en woont in een verzorgingstehuis. Voor activiteiten buiten de deur is zij voornamelijk afhankelijk van haar kinderen. Laatst was Jonathan twee maal met haar naar een arts geweest waar zij graag heen wilde, maar wat volgens hemzelf (en de arts) niet echt nodig was. Toen zijn moeder een derde keer wilde gaan heeft hij geweigerd mee te gaan.

Achteraf vroeg hij zich af:

“Tot hoever gaat mijn verantwoordelijkheid voor het welzijn van mijn moeder?”

Onderzoeken van het voorbeeld

Na deze korte omschrijving van het voorbeeld stellen de deelnemers (feit) vragen aan Jonathan. In deze vraagfase komt het aan op de socratische houding van luisteren en vragenstellen. Er wordt eerst alleen naar de feiten in het voorliggende voorbeeld gevraagd (wie, wat waar, wanneer, hoe, wat werd er gedaan, gedacht en gevoeld?) en later ook naar beweegredenen bij die feiten (wat maakte dat iemand dat dacht/deed?). Ik geef hieronder achter de vragen aan wat voor vragen dit waren en of ze allemaal socratisch waren.

Vraag: ‘Hoe is de conditie van je moeder?’ (feitvraag)

Jonathan: ‘Lopen gaat moeilijk. Geestelijk is ze nog helemaal bij.’

Vraag: ‘Hoe is het contact als je bij haar bent?’ (feitvraag).

Jonathan: ‘Vaak overvalt me een gevoel van ongelijkwaardigheid; een onprettig gevoel van wederzijdse afhankelijkheid.’

Vraag: ‘Wat is van beide kanten dan de afhankelijkheid?’ (feitvraag)

Jonathan: ‘Van haar de behoefte aan hulp en aandacht. Van mij de behoefte aan een gelijkwaardige relatie. De behoefte om naast haar te staan.’

Vraag: ‘Maar een moeder/kind relatie hoeft toch niet gelijkwaardig te zijn?’ (dit is geen vraag maar een suggestie)

Interventie: ‘Kun je daar een vraag van maken zonder iets te suggereren?’

Vraag opnieuw: ‘Was die gelijkwaardige relatie er vroeger wel?’ (feitvraag)

Jonathan: ‘Nee, bijna nooit. Laatst was die er heel even toen we aan het fietsen waren op een tandem. Toen was ze even ‘niet m’n moeder’.

Vraag: ‘Waarom wil je niet dat ze je moeder is?’ (Dit is een vraag die tot een abstract antwoord leidt. We willen in deze onderzoeksfase graag nog even concreet blijven)

Interventie: ‘Zou je in je vraag bij het voorbeeld willen blijven? Dus geen algemene vraag, maar een vraag die betrekking heeft op de concrete situatie in het voorbeeld?’

Vraag opnieuw: ‘Wat bedoel je met ‘niet m’n moeder’?’

Jonathan: ‘Dat ze even uit haar rol viel; even niet op mij hing, maar dat we toch iets samen deden, als twee gelijkwaardige mensen. We hadden toen allebei plezier.’

Vraag: ‘En hoe was het de volgende keer na het fietsen?’ (feitvraag)

Jonathan: ‘Toen ik weer kwam was het eerste dat ze zei: ‘Het is 33 dagen geleden dat ik je gezien heb’.

Vraag: ‘Wat voelde je toen?’ (feitvraag)

Jonathan: ‘Verdriet. Ik dacht: ‘Nee, het komt nooit meer goed tussen ons’.

Vraag: ‘Wat bedoel je met: ‘Het komt nooit meer goed?’

Jonathan: ‘Het zou toch iets van geven en nemen tussen ons moeten zijn. Het contact moet een zekere kwaliteit hebben.’

Vraag: ‘Op welk moment heeft het kwaliteit?’ (normvraag)

Jonathan: ‘Voor mij heeft dat met gelijkwaardigheid te maken. Maar ja, voor haar waarschijnlijk niet. De kwaliteit zit bij haar natuurlijk in iets anders.’

Vraag: ‘Zijn er nog andere momenten geweest van gelijkwaardigheid?’ (feitvraag)

Jonathan: ‘Ja, toen ze een tijdje geleden ineens toch weer op zichzelf wilde gaan wonen hebben we een goed gesprek gehad. Van mens tot mens. Ze vond het echt belangrijk en toen hadden we contact.’

Vraag: ‘Wat gebeurt er dan precies als je wel contact maakt.’ (feitvraag)

Jonathan: ‘Dan is echt zeldzaam. Ze praat dan op een andere toon. Ze luistert beter.’

Dat het over haar gaat maar dan wezenlijk en niet oppervlakkig. Ze heeft dan meer rust en is niet zo bezig met allerlei trivialiteiten.'

3. VERPLAATSSEN

De deelnemers verplaatsen zich nu in de positie van de voorbeeldgever en stellen zich voor hoe zij om zouden gaan met deze kwestie. Ze verplaatsen zich allen -als zichzelf, met hun eigen karakter- in één en hetzelfde moment binnen het voorbeeld, dat we het 'hittepunt' noemen. Het hittepunt is een moment binnen het voorbeeld waarop de uitgangsvraag voor de voorbeeldgever sterk speelde. Jonathan besluit dat het hittepunt hier het moment was dat zijn moeder voor de derde keer vroeg of Jonathan met haar naar de arts wilde gaan.

Wat hier vaak gebeurt is dat deelnemers nog enkele vragen stellen om het hittepunt helderder te krijgen.

Vraag: 'Had je al eerder tegen je moeder gezegd dat jij je twijfels had bij het nut van dit artsenbezoek?'

Jonathan: 'Ja, dat wist ze. Maar ze was er niet echt op in gegaan.'

Vervolgens wordt aan de deelnemers gevraagd:

Als jij je in het hittepunt zou bevinden:

1. Wat zou jij voelen?
2. Wat zou jij denken?
3. Wat zou jij doen?

Schrijf je antwoorden op een vel papier.

Aansluitend hierop worden deelnemers gevraagd om een antwoord te geven op de centrale vraag en daarbij hun antwoord te beargumenteren aan de hand van de casus. NB Dat hoeft nog geen definitief antwoord te zijn. We zijn nog midden in het onderzoek.

Ook de voorbeeldgever, Jonathan, wordt gevraagd een voorlopig antwoord op de vraag op te schrijven en te beargumenteren aan de hand van de casus.

Het rondje voelen, denken doen leverde de volgende resultaten op bij de andere gespreksdeelnemers:

Voelen:	Irritatie, frustratie, niet gewaardeerd
Denken:	'Ik heb geen toegevoegde waarde'. 'Mijn moeder vindt mij te onbelangrijk om naar te luisteren' 'Medelijden met m'n moeder: jammer dat je je zo gedraagt'. 'Daar gaan we weer'
Doen:	'Proberen nogmaals uit te leggen wat ik vind.' 'Gaan, omdat ze m'n moeder is.' 'De verwachtingen die ik over m'n moeder heb bij mezelf onderzoeken. Mag zij zijn wie ze is?'

4. ARGUMENTEREN

Nu worden enkele van de antwoorden van de deelnemers op de uitgangsvraag opgevraagd. Als eerste het antwoord van de voorbeeldgever, Jonathan.

De gespreksleider noteert niet álle antwoorden op flip-over, maar probeert vooral tegenovergestelde antwoorden te noteren. In dit geval worden de volgende antwoorden genoteerd op de vraag:

“Hoe ver gaat mijn verantwoordelijkheid voor het welzijn van mijn moeder?”

Jonathan's uitspraak:

1. 'Ik ben alleen verantwoordelijk als wat zij wil geen spelletje is, maar voortkomt uit een serieuze wens. En als wat ik doe echt iets toevoegt aan haar welzijn (en soms kan ik dat beter bepalen).

De andere uitspraken:

2. 'Wanneer er sprake is van onmacht. Maar niet als er sprake is van onwil'

3. 'Alleen als haar gezondheid in gevaar is'

De gespreksleider vraagt naar de argumenten die de uitspraken 1 en 2 rechtvaardigen. Een vereiste is dat de argumentatie gebaseerd is op feiten uit de voorliggende casus, eventueel aangevuld met daaraan gekoppelde algemene overtuigingen.

Uitspraak 1: 'Alleen als het een serieuze wens is.'
Argument: 'Fietsen is echt leuk en betekent iets voor mij en mijn moeder. Dan wil ik graag bijdragen aan haar welzijn.'

Uitspraak 2: 'Alleen als er sprake is van onmacht.'
Argument: 'Als ze die arts echt nodig zou hebben gehad zou ik zeker opnieuw zijn meegegaan. Maar nu niet.'

Wat zijn de overeenkomsten tussen beide uitspraken?

'In beide gevallen voelen de kinderen zich wel verantwoordelijk, maar willen ze serieus worden genomen en niet onnodig om hulp worden gevraagd.'

Wat zijn de verschillen tussen beide uitspraken?

'Bij 1. is wederzijdsheid en contact bepalend. Het gaat ook om de behoeften van de zoon.

Bij 2. gaat het erom of de moeder hulp nodig heeft of niet.

5. DE ESSENTIE

We ronden af door eenvoudig te vragen naar 'wat hier nu eigenlijk speelt'. Dit leverde de volgende uitspraak op van Jonathan:

Ik kan mijn moeder niet veranderen

Ze heeft recht op haar eigen visie, maar die hoeft ik niet altijd te faciliteren

Op de vraag 'wat gaat jou hier aan het hart?' antwoordden de deelnemers:

Aftakeling accepteren

Mijn onmacht om contact te maken accepteren